

תמוז התשע"ז

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

"איכה אשא לבדי"

לפרשת דברים (על פי שיעורים של הרב יעקב מדן והרב אמנון בזק)

קשה הימנה: "איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם". אם שורש החורבן הפיסי המתואר על ידי ירמיהו הוא החורבן הרוחני המתואר בישיעיהו, הרי שורש החורבן הרוחני הזה נמצא מאות שנים קודם לכן, בחוסר יכולת למצוא שפה משותפת בין משה רבנו ע"ה לבני ישראל, עוד למרגלות הר סיני, שם נקבעה פרשת שרי האלפים והמאות, עוד בראשית התהוותו של עם ישראל וגיבושו כעם ה'. חוסר היכולת למצוא דרך בה תתישב הנהגתו של איש האלקים, הנהגה שכל-כולה קודש, עם דרכם של שישים ריבוא בני בשר ודם פשוטים, שדרכי הקודש והחול משמשים אצלם זו בצד זו. חוסר ידיעת סוד החיבור המושלם בין האלוקי לגשמי, הוא שורש השורש של שאלות ה"איכה" שבעולם.

כלומר, חז"ל ראו את הקשר בין הגלות לבין הניצוץ הראשון של ייאושו של משה מיכולתו להנהיג את עם ישראל בכוחו שלו, לרומם את העם למדרגתו שלו; קשר המוצא את ביטויו החריף לאחר יציאתם מהר סיני בדרכם לארץ ישראל, בשרשרת המאורעות המופיעה בסוף פרשת בהעלותך ובפרשת שלח.

"ונפשנו קצה בלחם הקלוקל". בני ישראל מסרבים לאכול את המן, לחם השמים, שניתן בזכותו של משה (עי"פ מדרש תנחומא). יש בסירוב זה סירוב להימשך אחר מדרגתו של משה רבנו, ומשה קורא: "לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה".

הניתוק בין משה לעם מחריף עם הניצוץ הראשון של הערעור על הנהגת משה מצד מרים ואהרן: "הרק אך במשה דבר ה'". מכאן סלולה הדרך לרצון ישראל לבדוק את ארץ ישראל בעצמם ולא להאמין לדברי משה עליה, ומכאן לגלות בני ישראל מ' שנה במדבר - שורש הגלויות.

3. התבטאות חז"ל על ה"תשעה באב" הראשון:

"אתם עשיתם אותה בכייה לשעה אחת, ואני אעשה אותה בכייה לדורות"

אנחנו נמצאים בפתחו של חודש אב בו חרב בית המקדש וגלו ישראל מארצם, ובתשעה באב נקרא את מגילת איכה. המדרש מקשר בין פרשת השבוע - פרשת דברים, הפטרת השבוע מישיעיהו א' ובין מגילת איכה.

1. מדרש איכה:

שלושה נתנבאו בלשון איכה: משה, ישעיהו וירמיהו. משה אמר 'איכה אשא לבדי'. ישעיהו אמר: 'איכה היתה לזונה'. ירמיהו אמר: 'איכה ישבה בדד'. א"ר לוי, משל למטרונה שהיו לה ג' שושבינין. אחד ראה אותה בשלוותה, אחד ראה אותה בפחזותה ואחד ראה אותה בניוולה. כך משה ראה את ישראל בכבודם ושלוותם, ואמר 'איכה אשא לבדי טרחכם', ישעיהו ראה אותם בפחזותם ואמר 'איכה היתה לזונה', ירמיהו ראה אותם בניוולם ואמר 'איכה ישבה בדד'."

ומסביר הרב יעקב מדן ששלושת הנביאים, שמייציגים בתפיסותיהם את כל חלקי המקרא (משה בתורה, ישעיהו בנביאים וירמיהו בכתובים), הביעו את תמיהתם על מצבו וגורלו של עם ישראל באותה לשון, "איכה"; ומלמדים אותנו חז"ל שלא מקרה הוא. קשר יש בין שלוש השאלות ותשובה אחת להן.

2. הרב יעקב מדן:

השאלה הבולטת ביותר, "איכה ישבה בדד", הפיכת גבירה שהכל משחרים לפתחה לעניה מרודה ונרדפת, יש בכוחה להעסיק כל אדם. ואם במטרונה בודדת כך, בעם שלם על אחת כמה וכמה.

תשובתה של שאלה כאובה זו - בנביאים, ואף היא בשאלה. אך שאלה זו למעמיקים בלבד, למתחקים אחר הסיבות האמיתיות והשרשיות למאורעות הקורים בעולם. התשובה לשאלת "איכה ישבה בדד" היא, שיש לחפש את התשובה לשאלה האמיתית יותר, הקשה יותר: "איכה היתה לזונה". מהמצב שבו מתאר ישעיהו את המטרונה, הדרך למצב אותו מתאר ירמיהו קצרה ופשוטה. את שורש האיכה של ירמיהו יש לחפש בשאלת ישעיהו. והתשובה לשאלת ישעיהו - בשאלה אחרת,

ראה משה מה שלא ראו ישעיהו וירמיה, ששורש האיכה הנו גם שורש הבניין, שורש הצמיחה של תורה שבעל פה. ומכאן שיבוצה של פרשה זו בפרקים הדנים כל כולם בצו על ירושת ארץ ישראל וביצועה, שהרי אין לך ביטוי לתורה שבעל פה כירושת ארץ ישראל. "וישבות המן ממחרת באכלם מעבור הארץ" (יהושע ד יב). ארץ ישראל אינה ארץ של לחם מן השמים אלא של בארות הנחפרים בעומק האדמה. ארצם של האבות שקיימו אל כל המצוות כולן מקרבם, למרות שעל הר סיני לא עמדו ותורה משמים לא קיבלו.

5. וכך כותב על ארץ ישראל הרב קוק זצ"ל באורות התורה (א, ג):

"וצריכה ארץ ישראל להיות בנויה וכל בניה יושבים עליה... אז חיה היא תורה שבעל פה בכל זיו תפארתה".

ועדיין, נכנסת כל פרשת מינוי השופטים תחת הכותרת "איכה". כי אם כוונת יתרו טובה וטהורה היתה, לא כן כוונת בני ישראל. "ותענו אותי ותאמרו טוב הדבר אשר דיברת לעשות" (א, יד).

6. ובספרי (מובא ברש"י שם):

"החלטתם הדבר להנאתכם. היה לכם להשיב - משה רבנו ממי נאה ללמוד, ממך או מתלמידך".

רצונם של בני ישראל לא היה רק צמיחתה של תורה שבעל פה, אלא גם הינתקות מדרכו הגבוהה, המחייבת והקשה של משה - מדרגת התורה שבכתב. ניתוק זה - הוא שורש ה"איכה" ושורש הגלות. וכך ממשיך הרב קוק זצ"ל:

"בגלות נפרדו התאומים, נתעלתה תורה שבכתב למרומי קדשה וירדה תורה שבעל פה בעומק תחתית".

משבר זה, שהחל קודם מעמד הר סיני, מתרחב בסיום תקופת הר סיני. משה אומר לחובב - יתרו:

"נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה' אותו אתן לכם". אך בראייתם של בני ישראל:

"ויסעו מהר ה'". מטרת הנסיעה - הינתקות ובריחה מאותה מדרגה של סיני, מן התורה שבכתב. רואים את מדרגת ארץ ישראל לא כנדבך נוסף על מדרגת קבלת התורה לה זכו, אלא כסותרת אותה. יש צורך לנסוע מ"הר ה'" כדי להגיע לארץ ישראל, ובלשון חז"ל: "כתינוק הבורח מבית הספר". מכאן למתאוננים, ולמאיסה במן. שלא כמשה רבם לא ביקשו לאכול מפירות הארץ, אלא שקצה נפשם בלחם שמים. מכאן לתלונת מרים ואהרן ולבכייה שניה שהפכה לבכיית דורות. ארץ ישראל כמנותקת אף ניתוק כלשהו מסיני, ממשו ומן התורה - סופה חורבן וסוף היושבים עליה.

אבל מדגיש הרב מדן, אותו שטר קשה, שהציגו לעינינו חז"ל מכוח הפסוק "איכה אשא לבדי" - שוברו בצדו: "אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל". כבר

אבל, מדגיש הרב מדן, קוץ זה גם אליה יש בו. אם בפרשת דברים מופיע רעיון מינוי השופטים כדיעבד גמור, כמסקנה מ"איכה", הרי באה פרשת יתרו ומלמדתנו שלפחות אדם אחד ראה רעיון זה כרעיון טהור וטוב, ואף חז"ל שיבחו את יתרו על עצת מינוי השופטים.

4. שמות רבה:

"ולמה נקרא שמו יתרו, על שום שייתר פרשה בתורה" וודאי שלא שיבחוהו בכדי על תוספת "איכה" לעם ישראל.

ומסביר הרב מדן, שעם כל הצער על אי הימשכות אחר מדרגתו של משה, יש במינוי שופטים מן העם הנחת הגרעין הראשון לייסודה של סנהדרין מחכמי ישראל, הנחת אבן הפינה לצמיחתה של תורה שבעל-פה. חכמי הסנהדרין קובעים ומחליטים איך ומה לדרוש מפסוקי התורה, והקב"ה מסכים עימם. וכן בפרשת בהעלותך, החורבן הנובע מ"לא אוכל אנכי לבדי", מוליד את בניינה המושלם של הסנהדרין: "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל".

יסוד האיתערותא דלתתא - "ובתורתו יהגה" - אורייתא דיליה היא. התורה הופכת לתורת האדם. הבארות העמוקים שבנפשו - מי תורה מפכים בהם. השגותיו והבנתו הופכים להיות גופי תורה, ומצוותיו ורצונו של הקב"ה מתייחסים לאותה הבנה של אותו בשר ודם: "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו - והיכן ציוונו - מ'לא תסורו" (שבת כג). כלומר, מסביר הרב מדן, זכה יתרו למה שלא זכו גדולים וטובים, לייתר בתורה את אותה הפרשה, פרשת גילוי בארות הקדושה, לא אלו שמקורן בשמי השמים, אלא אלו שמקורן עמוק, בנבכי הנפש.

משה ועם ישראל לא הציעו מינוי שופטים מכיוון שידעו שלא שאלות ההלכה והדין המעשיים נמצאות במרכז העמידה בתור אל משה מבוקר עד ערב, אלא "כי יבוא אלי העם לדרוש אלוקים" - הרצון לשמוע את דבר ה' חי ורענן מן המקור. לכן לא די בשרי אלפים ומאות, ולכך לא הציע איש את ההצעה עד שבא יתרו. היה זה דווקא יתרו שהיה לו אומץ לקום ולהכריז, שאם אין שלמות ביכולת של עם ישראל לינוק מתורתו של משה רבנו, תורת שמים, הרי שיש לחפש וניתן למצוא בארות תורה במעמקי הנפש. ניתן לחדש תורה ולמצוא את דבר ה' בטהרתו בתהומות נפשם של אנשי חיל ואמת מקרב עם ישראל.

ומסביר הרב מדן, שהיה זה דווקא יתרו, שהרי אם יש יסוד לאתערותא דלתתא ולכניסה אל הקודש ללא השפעה ישירה משמים, הרי זה אצל יתרו, שלא הניח עבודה זרה שלא עבדה עד שבא לאמונת בורא עולם, אדם שאצלו החלה העבודה משאול תחתיות. בלא מדרוך, בלא מכוון, בלא סגולה, ומתוך חיפוש עמוק בנבכי עצמיותו שלו - הגיע להר סיני.

ואשימם בראשיכם: ותענו אתי ותאמרו - טוב הדבר אשר דברת לעשות: ואקח את ראשי שבטיכם, אנשים חכמים ויִדְעִים, ואתן אתם ראשים עליכם, שרי אלפים ושרי מאות ושרי חמשים ושרי עשרות: ושטרים לשבטיכם: ואצוה את שבטיכם בעת ההוא לאמר - שמע בין אחיכם ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו: לא תכירו פנים במשפט, כקטן כגדל תשמעו, לא תגורו מפני איש כי המשפט לא-לוהים הוא, והדבר אשר יקשה מכם תקרבון אלו ושמעתי: ואצוה אתכם בעת ההוא את כל הדברים אשר תעשון:	כבד ממך הדבר לא תוכל עשהו לבדך: עתה שמע בקלי, איעצך ויהי א-לוהים עמך, היה אתה לעם מול הא-לוהים והבאת אתה את הדברים אל הא- לוהים: והזהרתה אתהם את החקים ואת התולת, והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון: ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת שנאי בצע, ושמת עליהם שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות: ושפטו את העם בכל עת, והיה כל הדבר הגדל יביאו אליך וכל הדבר הקטן ישפטו הם, והקל מעליך ונשאו אתך: אם את הדבר הזה תעשה וצוך א-לוהים ויכלת עמך, וגם כל העם הזה על מקמו יבא בשלום: וישמע משה לקול חתנו ויעש כל אשר אמר: ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל ויתן אתם ראשים על העם, שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות: ושפטו את העם בכל עת, את הדבר הקשה יביאון אל משה וכל הדבר הקטן ישפטו הם:

המשותף לשני התיאורים הוא העלאת הצורך בהוספת שופטים לבני ישראל, מתוך ההכרה שמשה לבדו אינו יכול להיות שופט לעם שלם. כתוצאה מכך, מתמנים "שרי אלפים ושרי מאות ושרי חמשים ושרי עשרות", האמורים לסייע למשה לשאת את משא העם. עם זאת, מודגש שאת הדבר הקשה יביאו השופטים לפני משה.

ומדגיש הרב אמנון בזק, שכמו בפרשיות רבות בספר דברים, גם כאן נמצאים בצד קווי הדמיון הבדלים משמעותיים בין שני התיאורים:
א. ההבדל הבולט ביותר הוא, כמובן, חלקו של יתרו במינוי השופטים. ספר שמות מציג את הרעיון כנובע

תמהו חכמים במדרש - בתחילה אתה אומר "לא איש דברים אנכי" (שמות ג) ועכשיו - "אלה הדברים אשר דיבר משה"? אין לך דבר שמציין את זיקתו אל האדם לזולתו כפיו, ומשה מטבעו - איש כבד פה. המיצג אותו כלפי העם, המשמש לו לפה, הוא אהרן - איש הזיקה לזולת, האוהב את הבריות ומקרבן לתורה. עד כמה קשה לאיש האלקים לקשר עצמו לבני בשר ודם פשוטים, וכמה חורבן וצער נגרמו מכך לעם ישראל לדורותיו, רואים אנו מכל השתלשלות המאורעות במדבר.

"אלה הדברים אשר דיבר משה". החבלים הראשונים שיקשרו מחדש את תורת משה - התורה שבכתב, עם תורת הדיבור - התורה שבעל פה, כאן הם מתחילים להישזר. כל זה מצדו של משה; ומצד בני ישראל.

7. מדרש רבה שם:

"אמר לו הקב"ה למשה - הואיל וקיבלו עליהן תוכחותיך צריך אתה לברכן"

לאחר ארבעים שנה מתחילים בני ישראל לעמוד על דברי רבם וחוזרים אליו. וכך לשונו של הרב קוק זצ"ל ב"אורות התורה" שם:

"אז תחל תורה שבעל פה לצמח מעומק שורשה, תעלה מעלה מעלה, ואור תורה שבכתב יזריח עליה קרני אורה מחדש".

פרשת יתרו ופרשת דברים

כפי שהזכרנו לעיל, התיאור של משה על הקמת מערכת המשפט בישראל, מתייחס לכאורה למסופר בתחילת פרשת יתרו (שמות י"ח, יג-כו). נציג תחילה את שני התיאורים זה מול זה, ונדגיש את קווי הדמיון שביניהם.

8. השוואה בין שמות לדברים:

פרשת יתרו	פרשת דברים
ויהי ממחרת, וישב משה לשפט את העם, ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב: וירא חתן משה את כל אשר הוא עשה לעם, ויאמר - מה הדבר הזה אשר אתה עשה לעם, מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן בקר עד ערב: ויאמר משה לחתנו - כי יבא אלי העם לדרש א-לוהים: כי יהיה להם דבר בא אלי, ושפטתי בין איש ובין רעהו, והודעתי את חקי הא-לוהים ואת תורתיו: ויאמר חתן משה אליו - לא טוב הדבר אשר אתה עשה: נבל תבל גם אתה גם העם הזה אשר עמך, כי	ואמר אלכם בעת ההוא לאמר - לא אוכל לבדי שאת אתכם: ה' א-לוהים הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרב: ה' א-לוהי אבותכם יסוף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם: איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם: הבו לכם אנשים חכמים ונבנים ויִדְעִים לשבטיכם

אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם". ביטויים אלו מתייחסים לכלל הנהגת ישראל.

10. רש"י א', יב:

"טרחכם - מלמד שהיו ישראל טרחנין. היה אחד מהם רואה את בעל דינו נוצח בדין, אומר: יש לי עדים להביא, יש לי ראיות להביא, מוסיף אני עליכם דיינין.

ומשאכם - מלמד שהיו אפיקורסין. הקדים משה לצאת, אמרו: מה ראה בן עמרם לצאת? שמא אינו שפוי בתוך ביתו?! איחר לצאת, אמרו: מה ראה בן עמרם שלא לצאת? מה אתם סבורים, יושב ויועץ עליכם עצות רעות וחושב עליכם מחשבות!

וריבכם - מלמד שהיו רוגנים".

ואכן, הביטוי "לא אוכל לבדי שאת אתכם" הוא ציטוט כמעט מדויק מדברי משה בהקשר אחר לחלוטין - בפרשת המתאוים.

11. במדבר י"א, יד:

"לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני".

בפרשת המתאוים לא דובר כלל על ענייני משפט, אלא על נושא ההנהגה באופן כללי. על כן, הדגש בפרשתנו הוא לא על מינוי שופטים דווקא, אלא על מינוי מנהיגים: "ואשימם בראשיכם", "ואתן אותם ראשים עליכם".

נושא השיפוט נזכר בפרשה רק כבדרך אגב (בפס' טז).

לכן, לדעת הרב בזק, מסתבר אפוא, שעל אף שיוזם רעיון הקמת מערכת המשפט היה יתרו, הביצוע בפועל היה שונה במידה רבה. משה הבין שהבעיה למעשה הרבה יותר רחבה מכפי שצייר אותה יתרו, ולכן לא נזכר שמו של יתרו בפרשתנו.

בדרך זו מיושבים ממילא כל ההבדלים שעליהם עמדנו לעיל.

יתרו, שהתייחס דווקא למערכת המשפט, הדגיש את הצורך בבחירת אנשים בעלי סגולות שיפוט מיוחדות: "אנשי חיל, יראי א-לוהים, אנשי אמת, שונאי בצע". משה, לעומתו, חיפש אנשים הראויים להיות מנהיגים, ועל כן הדגיש את הצורך באנשים "חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם".

כמו כן, בשעה שיתרו מדבר על מערכת שיפוט שרק משה יבחר, הרי שמה מדבר על הנהגה שלטונית, ומציע - אולי לראשונה בהיסטוריה - שלטון דמוקרטי שייבחר ע"י העם.

לדעת הרב בזק, זה גם מסביר, מדוע משה צריך לצוות על השופטים "ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו", אזהרה שלא נזכרה בפרשת יתרו. יתרו הציע לבחור אנשים בעלי רמה מוסרית גבוהה, הראויים להיות שופטים, ואותם אין צורך לצוות על משפט צדק. לעומת זאת, משה בחר אנשים בעלי יכולת הנהגה מדינית, ועל כן יש מקום להזהירם

מיתרו, כשהוא זה המכיר במצוקתו של משה ומציע את הפתרון. בפרשתנו, לעומת זאת, יתרו לא נזכר כלל.

9. לבעיה זו התייחס הרמב"ן, והעלה כמה הסברים (רמב"ן א', יח):

"ונראה בעיני שלא רצה להזכירו במעמד כל ישראל (1) לענוותו; (2) או שלא יהיה לכבוד לו שיזכיר לדור הזה כי אשה כושית לקח; (3) ויתכן שהטעם, מפני שנמלך בשכינה ועל פי הגבורה נעשה הענין ההוא"

ב. בחומש שמות, יתרו אומר למשה שהוא זה שיבחר את השופטים - "ואתה תחזה", וכך אכן נוהג משה בפועל: "ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל". בפרשתנו, לעומת זאת, משה מציע לעם לבחור בעצמם את שופטיהם - "הבו לכם אנשים חכמים ונבנים וידועים לשבטיכם ואשימם בראשיכם", ונראה שאכן כך העם עשה, שהרי הוא הגיב לדברי משה במילים "טוב הדבר אשר דברת לעשות". לכאורה, כוונת משה בהמשך - "ואקח את ראשי שבטיכם... ואתן אותם ראשים עליכם" - היא לאנשים שהעם בחר, ומשה רק מינה אותם לראשים.

ג. יתרו מציע לבחור אנשים בעלי רמה מוסרית גבוהה - "אנשי חיל, יראי א-לוהים, אנשי אמת, שונאי בצע". משה, לעומתו, מדגיש את הצד האינטלקטואלי: "אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם".

ד. בפרשתנו מסופר שמשה הדגיש באוזני השופטים את חשיבותו של משפט הצדק: "שמוע בין אחיכם ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו: לא תכירו פנים במשפט, כקטון כגדול תשמעון, לא תגורו מפני איש כי המשפט לא-לוהים הוא". אזהרות אלו לא נזכרו בפרשת יתרו.

ה. יתרו מזכיר רק את מערכת המשפט, ואילו משה מוסיף - "ושוטרם לשבטיכם".

ונשאלת השאלה: מה משמעותם של הבדלים אלו?

"ראשים" לעומת "שופטים"

הרב אמנון בזק, מציע לבאר את משמעותם של כל ההבדלים הללו בעזרת ההבדל החשוב ביותר בין שתי הפרשיות, והוא שהצעתו של יתרו מתייחסת כולה לפן המשפט: יתרו רואה את המוני בית ישראל צובאים לפתחו של משה "לדרוש א-לוהים", והוא מציע לו למנות מערכת שלמה של שופטים, שישפטו את העם במקומו וישאירו לו את העיסוק בהוראת התורה וחוקי ה', ואת סמכותו כערכאה שיפוטית עליונה במקרה של ספק. לכן, הנבחרים צריכים להיות בעלי אישיות מוסרית גבוהה, כדי שיוכלו לתפקד כשופטים. מסיבה זו, משימת בחירת השופטים מוטלת על משה בלבד.

לעומת זאת, משה מתאר מציאות שונה, ולפיה הבעיה הייתה לא רק במערכת השיפוטית אלא בהנהגת העם באופן כללי: "לא אוכל לבדי שאת אתכם: ה' א-לוהיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרב... איכה

במיוחד למלא גם את תפקידם כשופטים בצורה הטובה ביותר, בדרכי האמת והצדק.
 על פי רעיון זה, מסביר הרב בזק גם ההבדל האחרון: בעוד שיתרו דיבר רק על מערכת משפט - משה דיבר על מוסדות הנהגה כלליים, ולכן רק משה הזכיר את מינוי "שוטרים לשבטיכם".

"ראשים" לעומת "זקנים"

ביאור ההבדלים שבין פרשתנו לבין פרשת יתרו בדרך שבה הלכנו מחדד קושי מכיוון אחר. כאמור, לפי פרשתנו משה התלונן על חוסר יכולתו להנהיג את העם לבד, בדומה מאוד לאמור בפרשת המתאוים. ברם, בפרשת המתאוים קיבל משה פתרון אחר.

12. במדבר י"א, טז-יז:

"ויאמר ה' אל משה - אֶסְפֶּה לִּי שְׁבַעִים אִישׁ מִזְקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו, וְלָקַחְתָּ אִתָּם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתִּיצְבוּ שָׁם עִמָּךְ: וִירַדְתִּי וְדִבַּרְתִּי עִמָּךְ שָׁם וְאֶצְלַתִּי מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשָׁמַתִּי עֲלֵיהֶם, וְנִשְׂאוּ אִתְּךָ בְּמִשַּׁא הָעָם וְלֹא תִשָּׂא אֹתָהּ לְבַדְּךָ".

ונשאלת השאלה: מהו היחס שבין שני הפתרונות?

לדעת הרב בזק, שתי הפרשיות מייצגות שני פתרונות שונים. בספר במדבר מתואר כיצד משה פונה לקב"ה בהבעת ייאושו מן המצב הקיים, והוא מתבטא בחריפות יתרה.

13. במדבר י"א, יא-טו:

"ויאמר משה אל ה' - למה הִרְעַתָּ לְעַבְדְּךָ וְלִמָּה לֹא מִצַּתִּי חֵן בְּעֵינֶיךָ לְשׁוֹם אֶת מִשְׁאֵל כָּל הָעָם הַזֶּה עָלַי: הֲאֵנֹכִי הֲרִיתִי אֶת כָּל הָעָם הַזֶּה אִם אֵנֹכִי יִלְדַּתִּיהוּ, כִּי תֹאמַר אֵלַי שֶׂאֱהוּ בְחִיקְךָ כְּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאֱמֹן אֶת הַיֶּלֶק עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּיו: מֵאִין לִי בֶשֶׂר לִתֵּת לְכָל הָעָם הַזֶּה כִּי יִבְכוּ עָלַי לֵאמֹר תִּנָּה לָנוּ בֶשֶׂר וְנֹאכְלָה: לֹא אוֹכֵל אֲנֹכִי לְבָדִי לְשִׂאת אֶת כָּל הָעָם הַזֶּה כִּי כִבֵּד מִמֶּנִּי: וְאִם כִּכָּה אֶת עֲשֵׂה לִי - הֲרֹגֵנִי נָא הֲרֹג אִם מִצַּתִּי חֵן בְּעֵינֶיךָ, וְאֵל אֲרֹאֶה בְרַעְתִּי".

הפנייה לקב"ה מובילה לפתרון של הנהגה נבואית: שבעים הזקנים יתפקדו כהנהגה רוחנית נוספת לעם ישראל. לעומת זאת, בפרשתנו מביע משה את קשייו דווקא באזני העם.

14. דברים א', ט-יב:

"לֹא אוֹכֵל לְבָדִי שֶׂאת אֶתְכֶם: ה' א-לוהיכם הרבה אתכם והִנֵּכֶם הַיּוֹם כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרֹב: ה' א-לוהי אֲבוֹתְכֶם יִסֶּף עֲלֵיכֶם כֶּכֶם אֶלֶף פְּעָמִים וַיְבָרֵךְ אֶתְכֶם כְּאֲשֶׁר דָּבַר לָכֶם: אֵיכָה אֲשָׂא לְבָדִי טֶרְחַכְכֶם וּמִשְׁאֲכֶם וְרִיבְכֶם".

אשר על כן, גם הפתרון מגיע דווקא בעזרת העם, כפי שתוארנו לעיל. העם בוחר באנשים חכמים ונבונים, ולא בנביאים, כמי שיסייעו למשה בהנהגה.